

Μουσεία: μια βόλτα στο χωρόχρονο, με λίγα κλικ

Σοφία Νικολαΐδου

Επιμορφώτρια εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ
www.netschoolbook.gr, www.snikolaidou.gr

Περίληψη

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί αφορά την ενότητα που σχετίζεται με τα Μουσεία στο εγχειρίδιο νεοελληνικής γλώσσας της Α' Γυμνασίου. Χρησιμοποιείται λογισμικό παρουσίασης (powerpoint), επεξεργαστής κειμένου και ιστοσελίδες που συνδέονται με το συγκεκριμένο θέμα. Οι μαθητές εξοικειώνονται με το λεξιλόγιο της ενότητας, περιηγούνται σε διαφορετικά είδη μουσείων και παρουσιάζουν, σε αγώ-

να λόγων, τα επιχειρήματα και τα αντεπιχειρήματα της επιστροφής των Μαρμάρων του Παρθενώνα στην Ελλάδα. Έχουμε παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου, συνεχούς γραπτού λόγου και σημειώσεων. Η διδασκαλία έχει πραγματοποιηθεί στο Γυμνάσιο Μαλακοπής και στο 14ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης. Σημειώνονται παρατηρήσεις από την εφαρμογή στην πράξη και επισυνάπτονται τα φύλλα εργασίας.

I. Ήρθε ο καιρός η φιλολογία να συναντήσει την τεχνολογία;

Την τελευταία δεκαετία οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές έχουν μπει στη ζωή μας, το ίδιο και το διαδίκτυο. Διεκδικούν τη θέση τους στην εκπαίδευση. Αποτελούν έναν, ανάμεσα σε πολλούς, τρόπο μάθησης. Παράγουν σκέψη. Στο διάστημα ανάμεσα στους ενθουσιαστικούς αλαλαγμούς για τον *homo interneticus* από τη μια μεριά και το θρήνο για τον πολιτισμό που χάνεται από την άλλη κατοικοεδρεύει η ψύχραιμη πραγματικότητα.

Ορισμένοι έχουν ήδη αρχίσει να μιλούν για «τραγωδία της γνώσης», «βιομηχανία της λήθης», «τεχνολογία του άχρηστου» (Virilio, 1998). Πάντως, η εισαγωγή της τεχνολογίας στη διδασκαλία είναι πλέον ορατή, η μυθοποίησή της ελέγχεται κάτω από τις νέες διδακτικές συνθήκες και, συχνά, γεννά προσδοκώμενες ή απροσδόκητες αντιδράσεις (Χρησιτίδης, 2001).

Η τεχνολογία και η επέλασή της μπορεί να είναι της ιδεολογίας ή του γούστου μας, μπορεί και όχι. Παρ' όλα αυτά, η εξοικείωση μαζί της και η κριτική πρόσληψη των φανερών και αφανών στοιχείων που τη διαμορφώνουν δε μας διευκολύνει απλώς στην εργασία μας, μάς κάνει να κατανοήσουμε καλύτερα τον τεχνημένο κόσμο που μας περιβάλλει. Οι αμφιβολίες και οι επιφυλάξεις διατυπώνονται με πιο ευθύβολο τρόπο, όταν βασίζονται στη γνώση κι όχι όταν εκπορεύονται από άγνοια.

Οι φιλόλογοι δουλεύουμε με κείμενα: αναδιφούμε πηγές, σκαλίζουμε αρχεία, ικνηλατούμε κι ανασυστήνουμε έργα και ημέρες παλαιότερων πολιτισμών. Πόσο χρήσιμο και χρηστικό εργαλείο μπορεί να αποδειχθεί η τεχνολογία; Για ποιο λόγο να μεταφέρω την τάξη μου στο διαδίκτυο;

Στόχος της ένταξης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη διδασκαλία δεν είναι να αντικατασταθεί ο δάσκαλος από το μηχάνημα ούτε η τάξη από το εργαστήριο. Στόχος είναι να συμβαδίσει το σχολείο με την κοινωνική πραγματικότητα, να αποκτήσουν οι μαθητές δεξιότητες που σχετίζονται με τις απαιτήσεις τις εποχής τους, να συμμετέχουν στην παραγωγή της γνώσης και να μην είναι απλοί ακροατές πληροφοριών, να εμπλουτιστεί η διδασκαλία με πρόσφορο διδακτικό υλικό, να γίνει πιο ελκυστικό το μαθησιακό περιβάλλον, να ενταχθεί –μέσω του διαδικτύου- στο πλαίσιο μιας διαπολιτισμικής κοινότητας (Νικολαΐδου-Γιακουμάτου, 2001, Butler, 2001, Cristie, 1999-2000).

II. Μια διδακτική πρόταση

Μουσεία: μια βόλτα στο χωρόχρονο, με λίγα κλικ.

Μήπως όμως όλα αυτά ακούγονται πολύ θεωρητικά; Ακολουθεί μια δι-

δακτική πρόταση που αφορά στη διδασκαλία συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας (νεοελληνική γλώσσα, Α΄ Γυμνασίου) στο εργαστήριο των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η συγκεκριμένη διδακαλία σχεδιάστηκε από την υπογραφόμενη και πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ενδοσχολικής επιμόρφωσης 2001-2002 στο Γυμνάσιο Μαλακοπής (διδάσκουσες: Πασχαλιά Καρύδα και Φωτεινή Καραλίδου) και στο 14^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης (διδάσκουσα: Σταυρούλα Φοίτου). Για το σχεδιασμό της πρότασης λάβαμε υπόψη δικτυακούς τόπους που προτείνει ο συνάδελφος επιμορφωτής Α. Σταυρίδης σε ομόθεμα φύλλα εργασίας.

1.Επιλογή της ενότητας

Η συγκεκριμένη ενότητα στηρίζεται στην παραγωγή λόγου με αφορμή δεδομένο εικαστικό υλικό. Το εικαστικό υλικό που προσφέρει το σχολικό βιβλίο στην επιλεγμένη ενότητα (Νεοελληνική Γλώσσα, τεύχος Α΄, μέρος Δ΄, έκφραση έκθεση με θέμα: τα μουσεία) εκτιμάται ως αρκετά περιορισμένο, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες δυνατότητες που μας παρέχουν οι ΤΠΕ (εικονικά μουσεία, τρισδιάστατες αναπαραστάσεις αρχαιολογικών χώρων, ψηφιοποιημένοι πίνακες, υψηλή απόδοση των χρωμάτων, κ.τ.λ.). Οι επιμορφούμενες έκριναν ότι, στην περίπτωση της συγκεκριμένης ενότητας, η συνεισφορά της τεχνολογίας θα ήταν ιδιαιτέρως αποτελεσματική, καθ' όσον το εικαστικό υλικό θα προσφερόταν στους μαθητές ενοποιημένο σε ψηφιακή μορφή και υψηλή ανάλυση και όχι διασπασμένο σε ποικίλους εξειδικευμένους τόμους, οι οποίοι συχνά παραμόρφωναν την αποδιδόμενη εικόνα. Εξάλλου, θα τους δινόταν η δυνατότητα να παράγουν προσχεδιασμένο προφορικό λόγο με βάση επίκαιρο γλωσσικό διαδικτυακό υλικό, καθώς επίσης και η δυνατότητα εικονικής περιήγησης της τάξης σε χώρους, όπου η προγραμματισμένη επίσκεψη θα προϋπέθετε λεπτομερώς σχεδιασμένη μακρινή εκδρομή. Βέβαια, η δυνατότητα μιας επιτόπιας επισκόπησης του οικείου χώρου δεν αποκλείστηκε: η διαδικτυακή επίσκεψη λειτούργησε συμπληρωματικά.

2.Διδακτικοί στόχοι

2.1. Γενικοί στόχοι του μαθήματος (ΥΠΕΠΘ, 2003)

- 2.1.1. Να ασκηθούν οι μαθητές/τριες στο να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν διαφορετικά επίπεδα λόγου, ανάλογα με το συγκεκριμένο κάθε φορά επικοινωνιακό πλαίσιο.
- 2.1.2. Να εκτιμήσουν οι μαθητές/τριες την αξία του διαλόγου: να ασκηθούν στην ανταλλαγή, καθώς και στην κριτική αντιμετώπιση των διαφόρων απόψεων.

- 2.1.3. Να μπορούν οι μαθητές/τριες να συγκεντρώνουν στοιχεία και πληροφορίες από διάφορες πηγές (γραπτές ή προφορικές), να τις επεξεργάζονται και, τέλος, να συνθέτουν μια εργασία, στην οποία να εκφράζουν και να τεκμηριώνουν τις δικές τους απόψεις και ιδέες.
- 2.1.4. Να εξοικειωθούν οι μαθητές/τριες με τον επεξεργαστή κειμένου, ώστε να μπορούν να διαβάζουν και να γράφουν κείμενα στον η/υ.
- 2.1.5. Να αναπτυχθεί με τις εργασίες πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας.
- 2.2. Ειδικοί στόχοι (Γιακουμάτου και Νικολαΐδου, 2002, Ιντζίδη και Καρατζόλα, 1999-2000, Κουτσογιάννης, 2001, Χαραλαμπίδης, 1999-2000, Χοντολίδου, 1999-2000)
  - 2.2.1. Εξοικείωση με τα (ηλεκτρονικά) λεξικά και τη χρήση τους (ερμηνεία και ετυμολογία συγκεκριμένων όρων, αναζήτηση λέξεων).
  - 2.2.2. Εξοικείωση με το λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας μέσα από την παρατήρηση συγκεκριμένων έργων και διαφορετικών «τρόπων» εικαστικής αναπαράστασης.
  - 2.2.3. Άσκηση στην παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου, συνεχούς γραπτού λόγου και σημειώσεων, με αφορμή την «ανάγνωση» ορισμένων πινάκων.
  - 2.2.4. Άσκηση στην επιλογή, τον έλεγχο και την εκτίμηση του επιλεγμένου υλικού.
  - 2.2.5. Άσκηση στην περιγραφή εικαστικού αντικειμένου: Ζητείται από τους «οπτικά προσανατολισμένους» μαθητές να παράγουν συγκροτημένο γραπτό και προφορικό λόγο σε δοσμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Με τον τρόπο αυτό, καλλιεργούν ένα είδος εικαστικής/καλλιτεχνικής προ-παιδείας. Μια τέτοιου είδους προσέγγιση του διδακτικού αντικειμένου προαπαιτεί έναν ειδικό τύπο «ανάγνωσης» του οπτικού σήματος (Jones, 2000), αυξημένες ικανότητες παρατήρησης και κριτικής-αισθητικής επεξεργασίας του (Ann, 1997, Berger, 1998, Kress, 1997, Kress και Leeuwen 1996, Lemke, 2001, Shapiro, 1996, Snyder και Joyce, 1998).

3. Διαθεματική προσέγγιση

Η συγκεκριμένη ενότητα προσφέρεται για διδακτική προσέγγιση που λαμ-

βάνει υπόψη της ποικιλία επιμέρους αντικειμένων: νεοελληνική γλώσσα, ιστορία, ιστορία της τέχνης, τοπική ιστορία, αισθητική αγωγή. Μια τέτοιου είδους πολυπρισματική προσέγγιση θα μπορούσε να ευνοηθεί με τη συνεργασία του φιλολόγου της τάξης με τον καθηγητή της αισθητικής αγωγής.

4. Τεχνολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται

4.1.Λογισμικό παρουσίασης (powerpoint)

4.2.Διαδίκτυο (ιστοσελίδες, δικτυακοί τόποι και μηχανές αναζήτησης με εικαστικό περιεχόμενο)

4.3.Επεξεργαστής κειμένου

5. Χρονοδιάγραμμα

5.1.Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να ολοκληρωθούν στο πλαίσιο ενός διδακτικού τριώρου. Σημειώνεται η δυνατότητα να μετατεθεί η παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου στο σπίτι, αφού πρώτα οι μαθητές/μαθήτριες ολοκληρώσουν την προετοιμασία του θέματος στο εργαστήριο.

5.2. Μια προϋπόθεση: αν μετράμε το σχολικό χρόνο με το χρονόμετρο, τέτοιες προσπάθειες δεν ευοδώνονται. Στην περίπτωση που οι μαθητές εργάζονται ομαδικά, διερευνούν μόνοι τους το αντικείμενο και παράγουν σκέψη και λόγο δικό τους, ο σχολικός χρόνος που απαιτείται είναι μεγαλύτερος. Η χρήση του εργαστηρίου των η/υ για τη διδασκαλία αντικειμένων διαφορετικών από αυτό της πληροφορικής σημαίνει «απώλεια χρόνου», με τη συμβατική έννοια του όρου. Όμως ό,τι χάνω σε απόλυτους αριθμούς το κερδίζω σε εμβάθυνση. Οι μαθητές ερευνούν τις πηγές, τις επεξεργάζονται και τις κρίνουν, μαθαίνουν να συνεργάζονται, αυτοδιορθώνονται. Το πιο σημαντικό: συμμετέχουν στην παραγωγή της γνώσης.

Τεχνολογία χρησιμοποιούμε ήδη στη διδασκαλία μας. Χαρτί και μολύβι, πίνακα και κιμωλία. Μόνο που πρόκειται για τεχνολογία πολυχρησιμοποιημένη και γι' αυτό το λόγο «διαφανή». Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με τους υπολογιστές. Ίσως κάποιοι από εμάς να είμαστε παρόντες και να το δούμε.

6. Επιλογή του διδακτικού υλικού

Από το λογισμικό παρουσίασης που κατασκευάστηκε για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος και τα φύλλα εργασίας που το συνοδεύουν, οι διδάσκοντες επιλέγουν κάθε φορά ορισμένες από τις προτεινόμενες

δραστηριότητες, αυτές που αρμόζουν καλύτερα στο επίπεδο και τις ανάγκες της τάξης τους. Κάποιοι διδάσκοντες επιμένουν στις λεξιλογικές παρατηρήσεις και το λεξιλόγιο της ενότητας, ορισμένοι εμμένουν περισσότερο στην παραγωγή συνεχούς λόγου.

7. Για τα φύλλα εργασίας

Τα φύλλα εργασίας εκκινούν από την αριστοτελική «επίσκεψιν των ονομάτων», το σημασιολογικό πεδίο της λέξης μουσείο, την ετυμολογία της λέξης, τις μεταφορικές σημασίες που έλαβε με τα χρόνια. Στη συνέχεια, επισκεπτόμαστε διαδικτυακά το ανάκτορο της Κνωσού. Οι μαθητές παρατηρούν τις τοιχογραφίες στο φυσικό τους χώρο. Στη συνέχεια, συζητούν την ετυμολογία και τη σημασία της λέξης τοιχογραφία, καθώς και στοιχεία που σχετίζονται με τις αφορμές έμπνευσης των ζωγράφων, τα υλικά που χρησιμοποιούν κ.τ.λ. Οι απαντήσεις των μαθητών προκύπτουν αβίαστα μέσα από την παρατήρηση του εικαστικού υλικού. Από το ανάκτορο της Κνωσού μεταφερόμαστε στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης και τη μονή του Οσίου Λουκά. Παρατηρώντας ψηφιδωτά, οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη σημασία του συγκεκριμένου όρου και τον διακρίνουν από την τοιχογραφία. Το λεξιλόγιο της ενότητας συμπληρώνεται με τη διάκριση προτομής και ανδριάντα, όρων που συχνά προκαλούν σύγχυση στους μαθητές. Και εδώ ο ορισμός της λέξης προκύπτει μέσα από την παρατήρηση του ονομαζόμενου πράγματος.

Ειδική ενότητα στο συζητούμενο κεφάλαιο αποτελεί το θέμα της επιστροφής των μαρμάρων του Παρθενώνα. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και επισκέπτονται την οικεία σελίδα του ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού, στην οποία αναπτύσσονται τα επιχειρήματα της ελληνικής κυβέρνησης για την επιστροφή των μαρμάρων στο μνημείο από το οποίο αποσπάστηκαν. Επίσης, επισκέπτονται το δικτυακό τόπο του Βρετανικού μουσείου και συγκεντρώνουν τα αντεπιχειρήματα της βρετανικής πλευράς για το επίμαχο θέμα. Αναπτύσσουν τα επιχειρήματά τους σε αγώνα λόγων. Μια τρίτη ομάδα, η οποία αποτελεί την κριτική επιτροπή, παρακολουθεί τον αγώνα λόγων και επιδικάζει τα μάρμαρα εκδίδοντας σχετικό ψήφισμα. Η δραστηριότητα αυτή αποδεικνύεται ιδιαίτερα προσφιλής στους μαθητές. Οι ομάδες εντάσσονται σε αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας και παράγουν προσχεδιασμένο προφορικό και συνεχή γραπτό λόγο σε δοσμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Από τις υπόλοιπες δραστηριότητες (περιγραφή εικαστικού αντικειμένου, προσομοίωση περίστασης και παραγωγή λόγου κ.ο.κ.), ο διδάσκων επιλέγει κάποια ως εργασία των μαθητών για το σπίτι.

8. Παρατηρήσεις

8.1. Για τον τρόπο της διδασκαλίας

8.1.1. Η χρήση του επεξεργαστή κατά την παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου προϋποθέτει, για λόγους πρακτικούς, εργασία των μαθητών σε ομάδες. Η εργασία σε ομάδες μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο, εφόσον δίνονται στους μαθητές φύλλα εργασίας και οι προσχεδιασμένες δραστηριότητες ακολουθούν συγκεκριμένα στάδια.

8.1.2. Ο καθηγητής που θα επιχειρήσει την εργασία με ομάδες θα πρέπει να είναι προετοιμασμένος για «θόρυβο». Άνθρωποι που συνεργάζονται, όσο σιγά και να μιλούν, ακούγονται.

8.1.3. Κατά τη συνεργασία των μαθητών σε ομάδες και τη συγγραφή ομαδικού κειμένου έχουμε παραγωγή λόγου μέσα σε συνθήκες ανάδρασης: η σκέψη κάθε μαθητή, όταν καταλήγει σε λόγο, ανατροφοδοτεί τη σκέψη των άλλων μαθητών της ομάδας και ο λόγος αυτός ενσωματώνεται σε ένα νέο κείμενο, το οποίο με τη σειρά του δημιουργεί μια νέα σκέψη. Αυτό σημαίνει πως κάθε μαθητής, την ίδια στιγμή, λειτουργεί ως πομπός και ως δέκτης σκέψης και λόγου μέσα στο κλειστό κύκλωμα της ομάδας. Με τον τρόπο αυτό ο εξατομικευμένος λόγος κοινωνικοποιείται. Στο μυαλό του μαθητή, μέσα σε αυτό το επικοινωνιακό πλαίσιο, δημιουργείται συνειδητά ή ασυνείδητα ένας ορίζοντας προσδοκιών πρόσληψης και αποδοχής του λόγου του, ο οποίος εν μέρει κατευθύνει και διαμορφώνει τον παραγόμενο λόγο. Συμπερασματικά, μέσα στην ομάδα εργασίας, ο κάθε μαθητής μιλά μέσω της σκέψης του άλλου και αντίστοιχα σκέφτεται μέσα από τον λόγο του άλλου (Νικολαΐδου και Γιακουμάτου, 2001).

8.1.4. Άλλωστε, η συμπαραγωγή γραπτού λόγου εξοικειώνει τους μαθητές με νέους τρόπους γραφής ευρύτατα διαδεδομένους στις σύγχρονες επαγγελματικές και ερευνητικές κοινότητες (Jones, 2001).¹

8.1.5. Η συνεργατική μάθηση συνεπάγεται αυτοδιόρθωση. Ο καθηγητής αναλαμβάνει το ρόλο συμβούλου και καθοδηγεί τους μαθητές υποβάλλοντας κατάλληλα ερωτήματα. Δεν προσφέρει έτοιμες διορθωτικές λύσεις, αλλά προσανατολίζει την ομάδα προς την κατεύθυνση που αυτή θα πρέπει να κινηθεί (Butler, 2001).

---

1. Βλ. Jones, John Cris, The internet and everyone, ellipsis, UK, 2000, σσ. 29, 31.

- 8.1.6. Η οργάνωση των μαθητών σε ομάδες δίνει τη δυνατότητα στο διδάσκοντα να διαθέσει στην ομάδα περισσότερο χρόνο απ' ό,τι θα διέθετε στον κάθε μαθητή χωριστά. Επίσης, του δίνει τη δυνατότητα να καταναίμει το χρόνο του προς όφελος των μαθητών που παρουσιάζουν μεγαλύτερες αδυναμίες.
- 8.1.7. Ο καθηγητής που ζητά από τους μαθητές του να συνεργαστούν σε ομάδες, για να καταλήξουν σε συμπεράσματα, θα πρέπει να είναι έτοιμος να συνεργαστεί και ο ίδιος με συναδέλφους οικείων ή διαφορετικών αντικειμένων έτσι, ώστε να βοηθηθεί στο εγχείρημά του.
- 8.2. Για την παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου στον επεξεργαστή κειμένου:
- 8.2.1. Η παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου στον επεξεργαστή κειμένου βοηθά τους μαθητές να αντιληφθούν τη συγγραφή ενός κειμένου ως διαδικασία. Η επεμβάσεις και οι οδηγίες του επιβλέποντα καθηγητή γίνονται *επί της διαδικασίας* και όχι *εξ υστέρου*. Η επαναγραφή του κειμένου με τη χρήση επεξεργαστή γίνεται ευχερέστερη, το ίδιο και οι πολλαπλές δοκιμαστικές εκδοχές, η αναθεώρησή του και ο τελικός έλεγχος.
- 8.2.2. Οι μαθητές μπορούν να κρατούν τα προσχέδια και να τα βελτιώνουν, να επεξεργάζονται τη δομή και τη λογική αλληλουχία του κειμένου τους μετακινώντας, κόβοντας, επικολλώντας παραγράφους ή προτάσεις. Τα προσχέδια, η επαναγραφή και ο τελικός διορθωτικός έλεγχος βρίσκονται πολύ κοντά στην πραγματική διαδικασία συγγραφής. Τα ίδια στάδια εντοπίζονται, φυσικά, και στο χειρόγραφο. Απλώς με τη χρήση του επεξεργαστή αναδεικνύεται η ρευστότητα του κειμένου και η διαδικασία της γραφής γίνεται περισσότερο ορατή. Όταν αντιλαμβάνεται κανείς ότι έχει να κάνει με «διαδικασία», μπορεί να επέμβει *επί της διαδικασίας*.
- 8.2.3. Οι νύξεις, οι συμβουλές και οι παρατηρήσεις του διδάσκοντα σε ένα τέτοιο μαθησιακό περιβάλλον προϋποθέτουν ολιστική αντίληψη για τη γλώσσα. Δεν επιμερίζονται σε περιοχές (π.χ. γραμματική, συντακτικό, λεξιλόγιο, δομή κ.ά), αλλά εντοπίζουν τα συγκεκριμένα προβλήματα σε σχέση με τη λειτουργία του κειμένου και το επικοινωνιακό πλαίσιο στο οποίο αυτό εντάσσεται.
- 8.2.4. Με βάση τις παραπάνω προϋποθέσεις, γίνεται κατανοητό ότι η παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου στον Η/Υ απαιτεί περισσό-

τερο διδακτικό χρόνο απ' ό,τι η συγγραφή ενός κειμένου στη σχολική τάξη. Αυτό δεν πρέπει να μας φοβίζει, καθώς στο χρόνο συγγραφής ενσωματώνεται ο χρόνος διόρθωσης και επαναγραφής του αρχικού κειμένου από τους ίδιους τους μαθητές. Δεν πρόκειται λοιπόν για «χαμένο χρόνο», αλλά για επιπλέον χρόνο συστηματικότερης άσκησης στο γραπτό λόγο.

9. Παρατηρήσεις από την εφαρμογή

Οι επιμορφούμενες που εφάρμοσαν τη συγκεκριμένη διδασκαλία στις τάξεις τους παρατήρησαν ότι:

- 9.1. Ορισμένοι μαθητές που συμμετείχαν ελάχιστα ή καθόλου στο μάθημα έδειξαν ζωηρό ενδιαφέρον και διατύπωσαν με απροσδόκητη σαφήνεια τις απόψεις τους.
- 9.2. Η επεξεργασία του οπτικού σήματος βοήθησε τους μαθητές να εμπεδώσουν καλύτερα τη συγκεκριμένη ορολογία και ξεκαθάρισε πιθανές σημασιολογικές συγχύσεις.
- 9.3. Οι ομάδες δε λειτούργησαν διασπαστικά, αντίθετα φαίνεται ότι υπήρξε ένας τύπος ανατροφοδότησης ανάμεσα στους μαθητές που τις απάρτιζαν. Τα αποτελέσματα, από άποψη συγκρότησης προφορικού λόγου, ήταν ιδιαίτερως ενδιαφέροντα.
- 9.4. Οι μαθητές έδειξαν θερμή ανταπόκριση στο συγκεκριμένο τύπο μαθήματος και για πρώτη φορά επέμεναν να μη βγουν στο διάλειμμα, αλλά να συνεχίσουν την εργασία τους.
- 9.5. Οι επιμορφούμενες επεσήμαναν πως ο συγκεκριμένος τύπος διδασκαλίας φαίνεται περισσότερο αποτελεσματικός, όμως προαπαιτεί σοβαρή και μεγάλη προετοιμασία εκ μέρους του διδάσκοντα.
- 9.6. Επίσης, σημείωσαν ότι στο εργαστήριο είναι απαραίτητοι τουλάχιστον δύο διδάσκοντες (ο επιμορφωτής και ο καθηγητής της τάξης), για να επισκοπούν τις εργασίες των ομάδων και να επιλύουν τυχόν τεχνολογικά προβλήματα.
- 9.7. Οι επιμορφούμενες σημείωσαν την ικανοποίησή τους από τα αποτελέσματα της διδασκαλίας αλλά και αρκετές επιφυλάξεις για το πόσο συχνά μπορεί αυτός ο τύπος μαθήματος να επαναλαμβάνεται, καθώς αποδεικνύεται ιδιαίτερα κοπιαστικός για τον διδάσκοντα και ως προς την προετοιμασία του και ως προς την εφαρμογή του.

10. Παράρτημα

Φύλλα εργασίας

A. Λεξικά

Κάνε κλικ στο λεξικό του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη

<http://kastor.komvos.edu.gr/dictionaries/Dictionaries.htm>.

Διάβασε τη σημασία και την ετυμολογία της λέξης «μουσείο» και σκέψου...

Πώς και γιατί η λέξη πήρε τη μεταφορική σημασία της;

Τι σχέση έχει το Μουσείο με τις Μούσες;

Τι διαδρομή ακολούθησε η λέξη μέχρι να πάρει τη σημερινή σημασία της; Πώς εξηγείς αυτή τη διαδρομή;

Ιταλία / Γαλλία < Ρώμη < αρχαία Ελλάδα...

B. Αρχαιολογικά μουσεία

Ανάκτορο της Κνωσού (τοιχογραφίες: άνοιξη, δελφίνια, πυγμάχοι, ταυροκαθάψια)

Δες προσεκτικά τις τοιχογραφίες που ακολουθούν

<http://www.culture.gr/2/21/211/21123n/g211wn01.html>.

Συζήτησε με τους συμμαθητές σου:

Την ετυμολογία και τη σημασία της λέξης «τοιχογραφία».

Από πού αντλούν οι ζωγράφοι τα θέματά τους;

Τι χρώματα χρησιμοποιούν; Από τι υλικά τα κατασκευάζουν;

Αν συναντούσες τις ακόλουθες τοιχογραφίες στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, χωρίς συνοδευτική λεζάντα, θα μπορούσες να διατυπώσεις κάποια υπόθεση για τον τόπο της προέλευσής τους; Ποια στοιχεία θα σε βοηθούσαν σ' αυτό;

Γ. Βυζαντινά μνημεία

Τοιχογραφίες και μωσαϊκά

Αγία Σοφία Κωνσταντινούπολης, εικονική περιήγηση σε λογισμικό παρουσίασης

Μονή Οσίου Λουκά, Βοιωτία

<http://www.culture.gr/2/21/212/21201a/g212aa02.html>

Οι τοιχογραφίες και τα μωσαϊκά χρησιμοποιούνται για τη διακόσμηση τοίχων. Σε τι διαφέρουν;

Πώς αλλιώς λέγεται το μωσαϊκό;

Ποιο από τα δύο είδη μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για τη διακόσμηση δαπέδων;

Για να απαντήσεις, σύγκρινε τις τοιχογραφίες που είδες με τα μωσαϊκά που ακολουθούν

Δ. Προτομή και ανδριάντας

Η προτομή και ο ανδριάντας είναι και τα δύο είδη γλυπτών. Ποια είναι η διαφορά τους; Για να απαντήσεις, κοίταξε προσεκτικά τις διαφάνειες που ακολουθούν:

<http://www.culture.gr/2/21/211/21119m/00/lk19m01b.jpg> προτομή [Αρχαιολογικό μουσείο Κομοτηνής, χρυσή προτομή Σεπτιμίου Σεβήρου (:)]

<http://www.culture.gr/2/21/211/21114n/g211nn01.html> (ανδριάντας του Λεωνίδα, στο μνημείο των Θερμοπυλών)

<http://www.culture.gr/2/21/213/21301n/g213an21.html> (έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, στο μέγαρο της Παλαιάς Βουλής, στην Αθήνα).

Ε. Δραστηριότητες

Ε1. Ελληνικοί θησαυροί σε ξένα μουσεία

Συζήτησε με τους συμμαθητές σου για τα έργα τέχνης που βρίσκονται σε ξένα μουσεία. Συμπληρωματικά, μπορεί να γίνει αναφορά στο επίκαιρο θέμα των Μαρμάρων του Παρθενώνα. Μπορείς να επισκεφθείς το δικτυακό τόπο του Υπουργείου Πολιτισμού, που είναι αφιερωμένος σ' αυτό το θέμα:

http://www.culture.gr/6/68/682/index_gr.html

Καθώς και τις διευθύνσεις

<http://www.damon.gr/marmara>

<http://www.greece.org/parthenon/marmara/index.htm>

Για να δεις τα αντεπιχειρήματα των Βρετανών για την «καταστροφική» συντήρηση των μαρμάρων από τους Έλληνες το 1938 και την απόκτησή τους από τον Λόρδο Έλγιν και το Βρετανικό Κοινοβούλιο

<http://www.thebritishmuseum.ac.uk/> → κλικ στο “Explore (our collections)” → κλικ στο “Compass” → “Continue into Compass” → Αν στο ενεργό πεδίο “Quick Search” της μηχανής αναζήτησης πληκτρολογήσεις «Parthenon», θα εμφανιστούν φωτογραφίες των γλυπτών του Παρθενώνα και σχετικές πληροφορίες.

Σχηματίστε τρεις ομάδες, κρατήστε σημειώσεις και προετοιμαστείτε για μια «συζήτηση στρογγυλής τραπέζης»:

Η πρώτη ομάδα εκπροσωπεί την ελληνική αντιπροσωπία. Παρουσιάζει τα επιχειρήματά της για την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα στη χώρα, από την οποία αφαιρέθηκαν.

Η δεύτερη εκπροσωπεί τη βρετανική αντιπροσωπία. Παρουσιάζει

ζει τα επιχειρήματά της για τη φύλαξη των Ελγινείων στο Βρετανικό Μουσείο.

Η τρίτη ομάδα αναλαμβάνει το ρόλο του παρατηρητή και του εκτιμητή. Παρακολουθεί προσεκτικά τις άλλες δύο ομάδες και καταγράφει τα επιχειρήματά τους. Στο τέλος διατυπώνει την κρίση της και εκδίδει ψήφισμα.

E2. Με δικά σου λόγια

Διάλεξε ένα από τα εκθέματα που είδες και περίγραψε το, τονίζοντας το χαρακτηριστικό που σου έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση.

E3. Σκέψεις και συμπεράσματα

Συζήτησε με τους συμμαθητές σου:

Για ποιους λόγους οι άνθρωποι φτιάχνουν μουσεία; Τι βάζουν εκεί;

Ποιοι επισκέπτονται τα μουσεία;

Τι σημαίνει η φράση «παγκόσμια κληρονομιά»; Μπορείς να δώσεις ένα παράδειγμα;

E4. Είσαι ξεναγός

Με αφορμή ένα πρόγραμμα ανταλλαγών, έχει επισκεφθεί το σχολείο σας μια ομάδα Σουηδών μαθητών. Το τμήμα σας έχει αναλάβει να τους ξεναγήσει σε ένα από τα μουσεία της πόλης.

Ποιο μουσείο θα διαλέξετε και γιατί;

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το σημαντικότερο έκθεμα στο συγκεκριμένο μουσείο;

Σημειώστε στο χάρτη της πόλης τη διαδρομή που θα ακολουθήσετε.

Βιβλιογραφία

- Ann, M., (1997) *Visual Intelligence: Perception, Image, and Manipulation in Visual Communication*, State University of NY Press, NY
- Berger, A., (1998). *Seeing Is Believing: An Introduction to Visual Communication*, 1998, Mayfield, Publ.
- Butler, W., (2001). Γραπτός λόγος και συνεργατική μάθηση στο ολοκληρωμένο περιβάλλον παραγωγής γραπτού λόγου *Daedalus*», Πληροφορική-επικοινωνιακή τεχνολογία και γλωσσική αγωγή: η διεθνής εμπειρία, επιμ. Κουτσογιάννη, Δ., Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη σσ. 259-272.
- Cristie, F., (1999-2000). Το ζήτημα της γλώσσας στην εκπαίδευση, *Γλωσσικός Υπολογιστής*, τχ.1, Θεσσαλονίκη, σσ.35-44.
- Jones, J.C., (2000). *The internet and everyone*, ellipsis, UK.
- Kress, G.R. (1997). Visual and verbal modes of representation in electronically mediated communication: the potentials of new forms of text. In Ilana Snyder (ed.) *Page to Screen, Taking literacy into electronic era*, Allen & Unwin, Sydney, σ.72.
- Kress, G., Leeuwen Van L. (1996). *Reading Images: The Grammar of Visual Design* 1995, Routledge, London.
- Lemke, J.L. (2001). *Travels in Hypermodality*, στο M. Gregory and P. Fries (eds.) *Discourse in Society: Functional Perspectives*, Ablex Publishing, Norwood, New Jersey, σσ.85-114.
- Shapiro, M., (1996). *Words, Script, and Pictures: Semiotics of Visual Language*. Braziller.
- Snyder, I. (editor) Joyce, M. (editor), (1998). *Page to Screen: Taking Literacy into the Electronic Era*, Routledge, London.
- Virilio, P. (1998). *La bombe informatique*, Galilee, Paris, σ.121, 137, 205-206.
- Γιακουμάτου, Τ. και Νικολαΐδου, Σ., (2002). Η ελληνική γλώσσα συναντά την πληροφορική. Προβληματισμοί και προτάσεις», *Φιλολογική*, τχ.80, σσ.73-76.
- Ιντζίδη, Β. και Καραντζόλα, Ε., (1999-2000). Εννοιολογικές και αφηγηματικές οπτικές αναπαραστάσεις: διδακτικές δοκιμές, *Γλωσσικός Υπολογιστής*, τχ.1, Θεσσαλονίκη, σσ.119-124.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2001). Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και γλωσσική διδασκαλία: πτυχές μιας πολύπλευρης πραγματικότητας, στον τόμο *Πληροφορική – επικοινωνιακή τεχνολογία και γλωσσική αγωγή: η διεθνής εμπειρία*, επιμ. Κουτσογιάννης, Δ., Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, σσ. 17-32.
- Νικολαΐδου, Σ. και Γιακουμάτου, Τ. (2001). *Διαδίκτυο και διδασκαλία*, Κέδρος, Αθήνα.
- ΥΠΕΠΘ, (2001) Προγράμματα Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. *Γλώσσα-Ιστορία, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*, Αθήνα.
- Χαραλαμπίδης, Α. (1999-2000) «Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση», *Γλωσσικός Υπολογιστής*, τχ.1, Θεσσαλονίκη, σσ.45-56.
- Χοντολίδου, Ε., «Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας», *Γλωσσικός Υπολογιστής*, τχ.1, Θεσσαλονίκη, 1999-2000, σσ.115-117.
- Χρηστίδης, Α. (2001). Γλώσσα και Νέες Τεχνολογίες, στον τόμο *Πληροφορική-επικοινωνιακή τεχνολογία και γλωσσική αγωγή: η διεθνής εμπειρία*, επιμ. Κουτσογιάννης, Δ., Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, σσ.297-302.